

Exploratie als aanjager van ontwikkeling bij 0 tot 2 jarigen

Ora Oudgenoeg-Paz & Mariska Venema

**Utrecht
University**

Sharing science,
shaping tomorrow

hogeschool
Windesheim

Exploratie

- Theoretische achtergronden
- Faciliteren en ondersteunen van exploratie
- praktijkvoorbeelden

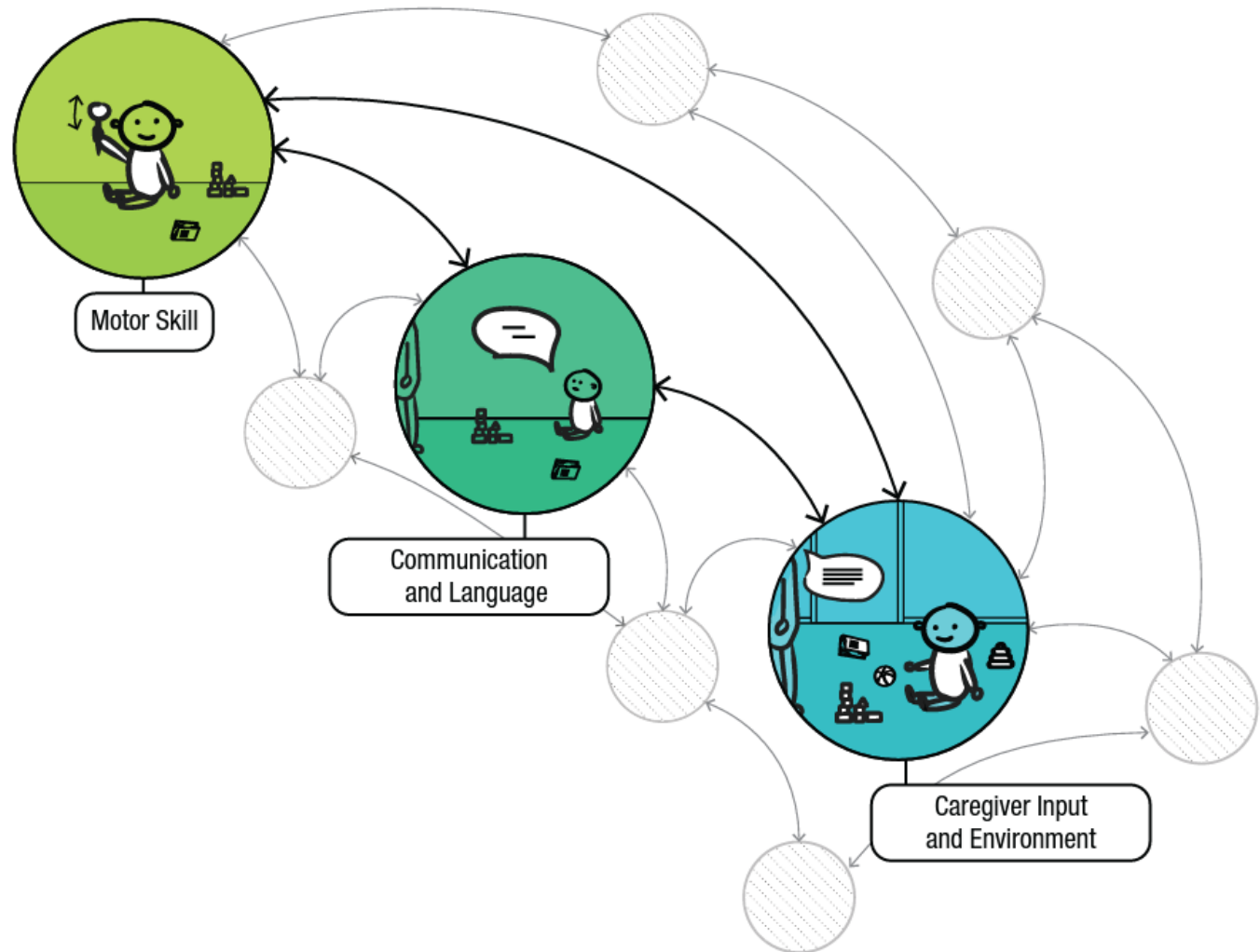

Theoretische achtergrond

- Sensitieve ontwikkelingsperiode – cascade van effecten op ontwikkeling (e.g. Adolph & Hoch, 2019)
- Sensitieve en verzorgende opvoeder (ook anders dan de ouders) is van groot belang - bio-ecologische model en hechtingstheorie (Bronfenbrenner & Morris, 1998; Bowlby, 2007)
- Hoge kwaliteit van kinderopvang/educatie in de dreumes en peuterjaren draagt bij aan beter sociaal-emotioneel, taal en cognitieve ontwikkeling op korte en lange termijn. (bv. Vandell et al., 2010)
  - Er is veel minder bewijs voor de babyleeftijd

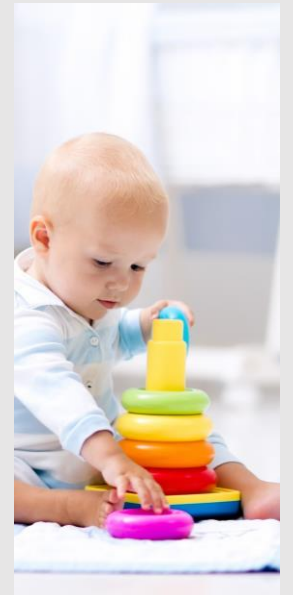
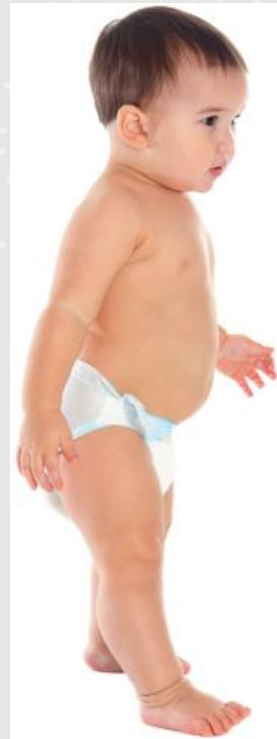
Cascade van effecten (developmental cascade)

Iverson, 2021

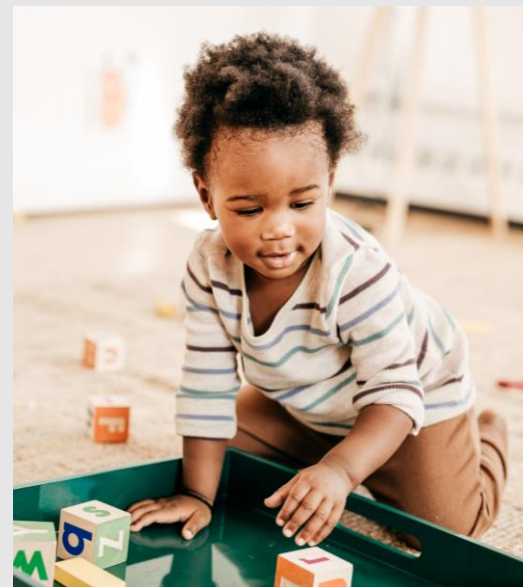
Exploratie als de aanjager van ontwikkeling

- Perceptie-actie (Gibson, 1988; Oudgenoeg-Paz & Mulder, 2021)
- Exploratie is het ontdekken van affordances
- Zowel **kind**, als **fysieke** en **sociale** omgeving zijn van belang in dit proces (Yu & Smith, 2012, West & Iverson, 2017)

Exploratie als de aanjager van ontwikkeling

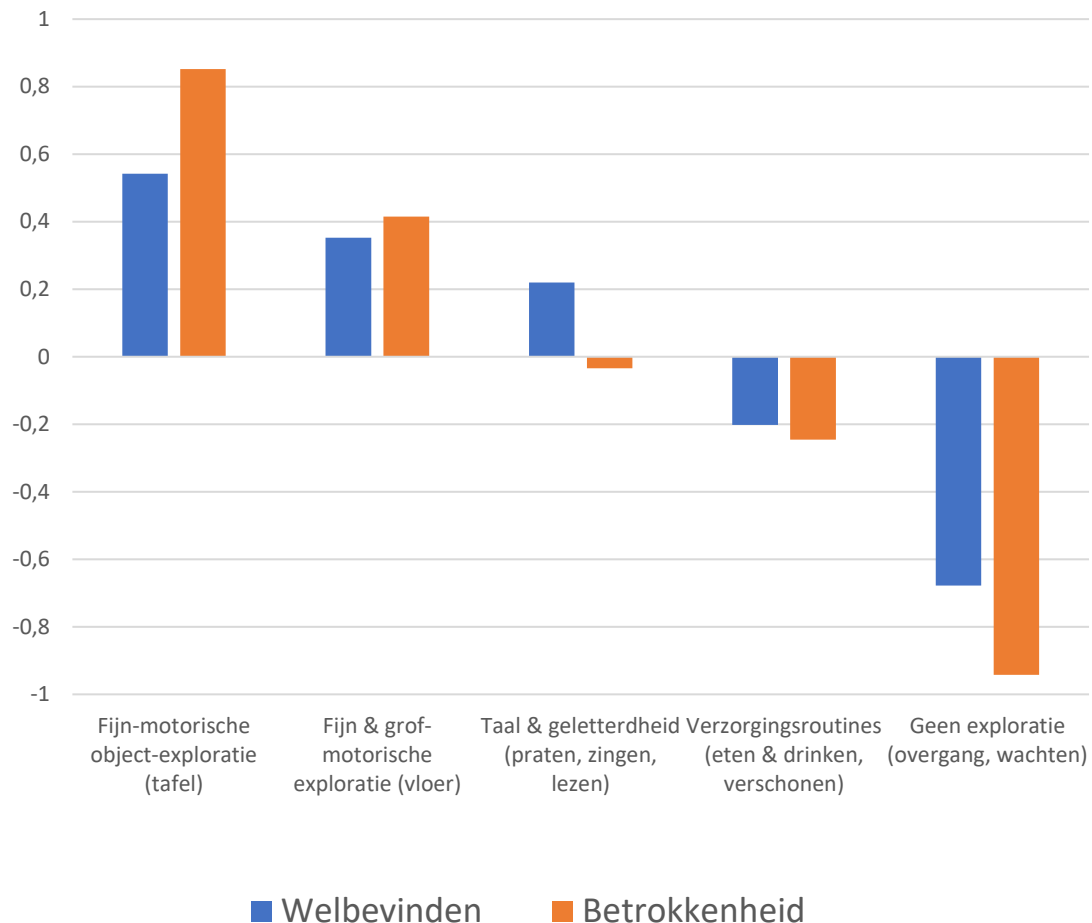
- Een kind ontwikkelt door informatie vanuit de omgeving te **verkrijgen**, maar ook door de omgeving te **reorganiseren** op een manier die verdere ontwikkeling bevordert (Hockema & Smith, 2009; Smith & Gasser, 2005)
- Exploratie - verandering in de omgeving brengen en leermomenten creëren
- Onderzoek linkt exploratie met ontwikkeling van bijv. taal, ruimtelijke cognitie, rekenen (reviews bij Iverson 2022, Oudgeneog-Paz & Mulder, 2021)

Hoe ziet exploratie er in de kinderopvang uit?

Planmatig stimuleren van motorische exploratie: bedreigend voor welbevinden?

- Observaties in 62 baby-dreumes groepen ($\approx$ 300 kinderen).
  - Codering van type activiteit, welbevinden en betrokkenheid in 3 à 4 episodes per groep.
  - Welbevinden en betrokkenheid met het instrument van Laevers.
- **Motorische exploratie → hoger welbevinden, grotere betrokkenheid.**

Explore 0-2

- Systematisch ontwerpen van exploratief spel door PM'ers volgens een aangepaste Lesson study cyclus
- Verdiepen en toepassen van (domein specifieke) pedagogische inhoudskennis

Exploratief spel - uit de praktijk

Een spelontwerp van twee PM'er uit het onderzoek:

Kastanjes

Spel bestaat uit:

- Mandje met kastanjes
- 2 plastic flesjes
- Houten ringen en staafjes

2 kinderen gemiddeld 20 mnd. spelen met het materiaal

1. Voorspellen van exploratiegedrag:

Wat gaan de kinderen met dit materiaal doen?

Waar baseert u deze verwachtingen op?

2. Filmfragment exploratief spel – Kastanjes

Kies één van de observatievragen uit:

Observatievraag 1: Observeer de handelingen van het kind (noteer zoveel mogelijk details)

Observatievraag 2: Observeer de talige respons van **de kinderen** (noteer de non-verbale en verbale uitingen van de kinderen)

Observatievraag 3: Observeer de talige input van **de PM'er** (noteer de verbale en non-verbale uitingen van de PM'er)

Noteer wat verder opvalt/bijzonderheden

**N.B: Op de achtergrond hoor je een kind huilen. Het kind ligt in de slaapkamer.
De PM'ers houden hem in de gaten.*

2. Filmfragment exploratief spel – Kastanjes

Observatievraag 1: Observeer de handelingen van het kind (noteer zoveel mogelijk details)

Observatievraag 2: Observeer de talige respons van **de kinderen** (noteer de non-verbale en verbale uitingen van de kinderen)

Observatievraag 3: Observeer de talige input van **de PM'er** (noteer de verbale en non-verbale uitingen van de PM'er)

Noteer wat verder opvalt/bijzonderheden

**N.B: Op de achtergrond hoor je een kind huilen. Het kind ligt in de slaapkamer.
De PM'ers houden hem in de gaten.*

4. Wat is verder opgevallen?

- Wat was mogelijk het doel van deze activiteit?
- Welke pedagogische en/of organisatorische keuzes heeft de PM'er gemaakt denk je?
- Welke kansen heeft ze benut?
- Welke kansen heeft ze niet benut?
(materialen toevoegen? Of juist weglaten? vrije bewegingsruimte?)

Faciliteren van
exploratie bij 0 tot
2 jarigen

Pedagogische inhoudskennis zichtbaar maken

- Situational Judgement Task (Bolt, Lu and Kim, 2014)
  - *Wat zou jij doen? Of Wat denk je dat het kind gaat doen?*
  - Inzicht in pedagogisch handelingsrepertoire in een gegeven praktijksituatie
  - Meet betrouwbaarder wat een professional zou doen t.o.v. zelfrapportages
  - Herkenbare relevante praktijksituaties
- (OECD, 2020).

Situational Judgement Task in Explore

- 13 thema's

bv. exploratie in de ruimte met obstakels (kruipen over een bank, door een tunnel), sensomotorische exploratie (zand, lijm) en complexere exploratie (bv. constructie, stapelen, vormenstoof).

- Per thema drie meerkeuze vragen met vier antwoordopties

Vraag 1: handelingsmogelijkheden herkennen (affordanties)

Vraag 2: exploratie van het kind ondersteunen/uitbreiden (pedagogisch handelen)

Vraag 3: op het juiste moment talige input geven (timing)

- Concrete herkenbare praktijksituaties (waar nodig met een afbeelding/filmfragment)

Voorbeeld vraag uit de SJT:

Praktijksituatie:

Een kind (8 mnd.) zit in een kinderstoel. Hij krijgt vier kleuren scheerschuim om mee te spelen van de PM-er.

Wat ziet het kind?

- a) Vier kleuren en dotten schuim
- b) Pakbaarheid, grijpbaarheid, smeerbaarheid, vloeibaarheid, mengbaarheid
- c) Rond, kleurrijk en vloeibaar materiaal
- d) Onbekend materiaal met onbekende, nieuwe mogelijkheden

Praktijksituatie:

Een kind (8 mnd.) zit in een kinderstoel. Hij krijgt vier kleuren scheerschuim om mee te spelen van de PM-er.

Wat ziet het kind?

a) Vier kleuren en dotten schuim

b) Pakbaarheid, grijpbaarheid, smeerbaarheid, vloeibaarheid, mengbaarheid

c) Rond, kleurrijk en vloeibaar materiaal

d) Onbekend materiaal met onbekende, nieuwe mogelijkheden

Praktijksituatie:

Een kind (8 mnd.) zit in een kinderstoel. Hij krijgt vier kleuren scheerschuim om mee te spelen van de PM-er.

Wat kan een PM-er doen om het spel te ondersteunen?

- a) “wat een mooie kleuren maak jij”
- b) “vier kleuren schuim, gele, groene, blauwe en roze schuim”
- c) “Kijk, met je vinger kun je tekenen. Ik teken een vis”
- d) Na afloop zijn/haar handen schoonmaken

Praktijksituatie:

Een kind (8 mnd.) zit in een kinderstoel. Hij krijgt vier kleuren scheerschuim om mee te spelen van de PM-er.

Wat kan een PM-er doen om het spel te ondersteunen?

- a) "wat een mooie kleuren maak jij"
- b) "vier kleuren schuim, gele, groene, blauwe en roze schuim"
- c) "Kijk, met je vinger kun je tekenen. Ik teken een vis"
- d) Na afloop zijn/haar handen schoonmaken

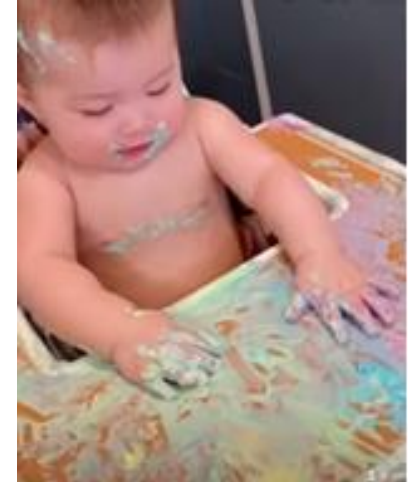

Praktijksituatie:

Een kind (8 mnd.) zit in een kinderstoel. Hij krijgt vier kleuren scheerschuim om mee te spelen van de PM-er.

Wanneer kan de pm-er zoiets het beste doen of zeggen?

- a) Nadat hij/zij de handen van het kind heeft schoon gemaakt.
- b) Tijdens het spelen met de scheerschuim en het tekenen van een patroon (vis).
- c) Op enig moment tijdens het spel.
- d) Voorafgaand aan de spel uitleggen wat de bedoeling is: “We gaan met scheerschuim spelen en kleuren mengen”.

Praktijksituatie:

Een kind (8 mnd.) zit in een kinderstoel. Hij krijgt vier kleuren scheerschuim om mee te spelen van de PM-er.

Wanneer kan de pm-er zoiets het beste doen of zeggen?

- a) Nadat hij/zij de handen van het kind heeft schoon gemaakt.
- b) Tijdens het spelen met de scheerschuim en het tekenen van een patroon (vis).**
- c) Op enig moment tijdens het spel.
- d) Voorafgaand aan de spel uitleggen wat de bedoeling is: “We gaan met scheerschuim spelen en kleuren mengen”.

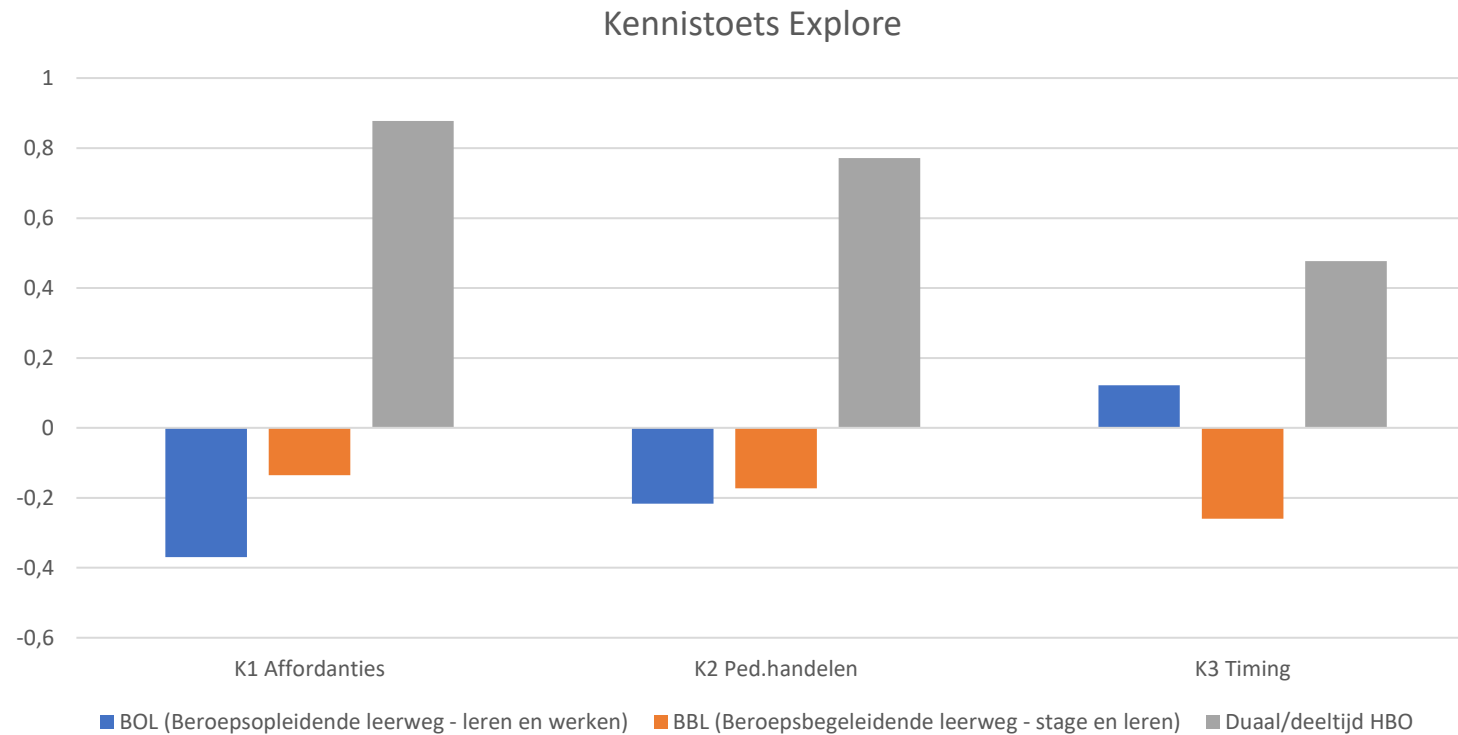

Voorlopige resultaten Situational Judgement Task

- Studenten MBO3-4 (Pedagogisch medewerker, Gespecialiseerd pedagogisch medewerker)
  - Studenten HBO5 (Ad Pedagogisch Educatief Professional)
  - PM'ers uit onderzoeksgroep Explore
  - Totaal 110 respondenten
-

Voorlopige resultaten – validiteitsonderzoek

Betekenis resultaten SJT voor de praktijk

- Opleidingsniveau / professionaliseren kan een verschil betekenen voor de beschikbare pedagogische inhoudskennis
- Herkennen van handelingsmogelijkheden (affordanties), daarop inspelen (pedagogisch handelen) en op het juiste moment taal toevoegen (timing) verdient aandacht
  - → dit vraagt ontwerpvaardigheden en handelingskennis
  - → thema's voor de pedagogisch coach
- Mogelijk draagt 'Lesson study' bij aan het versterken van de pedagogische inhoudskennis

Reacties respondenten voor start interventie:

- *"het zijn eigenlijk gewoon de dagelijkse dingen waar jullie naar vragen"*
- *"alle antwoorden zijn eigenlijk goed"*

Tijdens de interventie:

- *"Ik krijg steeds meer in de gaten dat ik de 'verkeerde' antwoorden heb gegeven op de toets"*
- *"Ik merk dat ik met meer aandacht kijk naar wat de kinderen doen en meer details zie"*

